Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИ[redacted]ОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 75. | Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 1. цвітня, 1922. | VOL. XXX. | No. 75. | Jersey City, N. J., Saturday, April 1, 1922. | THREE CENTS

КРАЙНА ПОРА КІНЧИТИ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ!

ПОСЛІДНІ ПРИГОТОВАННЯ ПЕРЕД ВЕЛИКИМ СТРАЙКОМ

ІНДІЯНОПОЛИС, 30. марта. — Джан Луис, президент майнерської юнії Юнайтид Майн Веркерс оф Америка, заявив нині, що юнія поробила вже всі приготовання потрібні до належитого починання страйку майнерів дня 1. цвітня.

В справі конференції межи представниками майнерської юнії та представниками властителів копалень твердого вугля, що відбуваєтся в Ню Йорку, він заявив, що вона не принесла ніяких вислідів і правдоподібно не принесе перед початком страйку. Однак він заявив, що юнія готова кождої хвилі вести переговори далі, як лише сього схочуть властителі копалень.

Юнія дістала вістки від поодиноких окружних юній, що вони теж приготовані як слід починати страйк. Декотрі імігрантські ґрупи мали уже перервати роботу минувшої суботи, бо серед них поширений забобон, що в послідний тиждень перед страйком трафляється в копалнях богато нещасних випадків.

КОПАЛНІ ОБНИЖАЮТЬ ЗАПЛАТУ.

З усіх округів вуглевого промислу приходять вісти, що властителі копалень повивішували оповіщання про знижку заплати, яка має обовязувати від 1. цвітня.

В декотрих случаях ся знижка виносить аж до 30 процент, себто робітничу заплату знижено майже о одну третину дотеперішньої заплати.

ВЖЕ ВІДПРАВЛЯЮТЬ РОБІТНИКІВ ЧЕРЕЗ СТРАЙК.

СКРЕНТОН, ПА., 30. марта. — Зелізничі компанії, котрі значну частину свого руху завдячують перевозови вугля, почали уже відправляти робітників, котрих їм не буде потреба через великий вуглевий страйк.

ЗАЯВА УРЯДУ ПРО СТРАЙК МАЙНЕРІВ.

ВАШІНГТОН, 30. марта. — Секретар (міністер) праці Дейвис видав нині публичну заяву в справі страйку та політики уряду супроти нього.

Наперед він здоймає вину з уряду за невдачу запобіження страйкови. Дейвис каже, що за невдачу переговорів відвічальний не уряд, а властителі копалень мягкого вугля, котрі не схотіли йти на мішкі переговори з робітниками. Міністер називає се віроломством і занедбанием виразних письменних зобовязань. Далі він представляє, якої політики буде держатися уряд супроти страйку. Уряд думає бути зовсім невтральним в сій боротьбі. Він буде дбати лише за одно: за удержанне спокою. Рівночасно, однак, міністерство заявляє, що вугля е подостатком на два місяці і через те уряд буде карати кождого, хто поважиться підносити ціни на вуголь.

З ТКАЛНЯНОГО СТРАЙКУ.

ЛОРЕНС, Месечузетс, 30 марта. — Уряд ткалняної юнії Юнайтид Текстил Веркерс оф Америка перенісся сюди, щоби руководити ним з осередку ткалняного страйку.

Страйк переводиться зовсім спокійно. Вчора лише в одному місци прийшло до невеличкої бійки межи кількома страйкарами та кількома страйколомами. Пикети були дуже рухливі. Найбільша Фабрика, Пасифик Миллс, знов стратила часть своїх робітників, але заявляє, що буде вести роботу до кінця тижня. На більшу скалю працює лише Америкен Вулен Ко.

СЕНАТ ПОТВЕРДИВ ПОСЛІДНІ ДОГОВОРИ.

ВАШІНГТОН, 30. марта. — Сенат докінчив нині потверджуванне договорів, заключених на межинародній конференції у Вашінгтоні для зменчення морських зоружень. Нині принято два послідні договори, відносячіся до Китаю, з котрих один проголошує нові засади відношення до сеї держави, а другий реформує китайські цла.

За першим договором голосувало 65 сенаторів, за другим 66. Проти першого не було ніякої опозиції, тоді як проти другого голосував один сенатор Кінґ з Юти. Сю побіду адміністрації приписують головно роботі демократичного сенатора Андервуда.

СПРАВА ЗМЕНЧЕННЯ ЧИСЛА МОРЯКІВ.

ВАШІНГТОН, 30. марта. В палаті послів ішла довша дебата над пропозицією зменчити число американських моряків на военних кораблях.

Конґресмен Роджерс з Месечузетс виступив проти подібного зменчення. Він старався доказати, що якби число моряків зменчити до 65,000, як се пропоновано в конґресі, то Злучені Держави малиби фльоту з 12 военних кораблів. Се зіпхнулоби Америку до становища треторядної держави на морю. На таку необезпеченість Злучені Держави позволити собі не можуть.

КАНДИДАТСЬКА ПРОМОВА БЕЗДРОТНИМ ТЕЛЕФОНОМ.

ВАШІНГТОН, 30. марта. — Сенатор Ґарі Ню з Індіяна, почав нині свою виборчу кампанію проти свого противника, бувшого сенатора Беверіджа, промовою до своїх виборців, яку він виголосив до них при помочи бездротного телефону. Свою промову виголосив він в апарат у Вашінґтоні, а сей повторив його виборцям 600 миль звідси.

ОСТРІ КАРИ ЗА ПЕРЕСТУПЛЕННЄ ПРОГИБІЦІЙНОГО ЗАКОНА

Федеральний суд в Трентоні Ню Джерзі, судив в четвер девятьох людий, обжалованих за карну змову обходити закон Волстеда проти алкоголічних напитків. Всіх їх признано винним, і суд покарав їх чотирох з них чотиролітною вязницею, а решту дво-літною вязницею. Межи засудженими є: Петро Рулович та Тома Роґолінський.

Се перший случай від заведення прогибіційного закона, що за нього карають довголітною вязницею.

ЖІНКА ВБИВАЄ МУЖА НА ОЧАХ ДИТИНИ

Одна Італіянка, Маєніца на імя, вистрілила на вулици в Ню Йорку до свого мужа з револьвера і ранила його тяжко. Опісля, коли ранений схилився на землю, вона вистрілила до нього ще щотири рази і вбила на місци. Підчас сеї цілої події її 8-літний хлопчина Сальваторе був коло неї, держачися її спідниці. На гук вистрілів вибігли робітники з поблизької ґазовні, та зійшлася велика гурма прохожих. Вистріли почув теж один полісмен, котрий сейчас побіг на місце, звідки розходилися вистріли. Він застав молоду женщину зі ще димлячим револьвером у руці. Він прийшов уже запізно, щоби запобігти смертельним вистрілам. Він забрав женщину з дитиною на поліційну стацію, де убийниця розказала свою історію.

Вона пібралася зі своїм мужом 9 літ тому назад ще в Італії. Через рік жили вони дуже щасливо. Як вродилася їм дитина, він постановив виїхати до Америки на заробітки, обіцюючи прислати її корабельну карту як лише трохи заробиться. Надармо ждала вона рік за роком на ту карту. Постановила нарешті поїхати до Америки сама. Чотири місяці тому приїхала вона сюди і стала шукати мужа. Найшла, стала жити разом, але не жили щасливо. Муж знущався над нею. По місяцеви вона пішла до шпиталю, але муж її дві разу там не відвідав. Коли вийшла зі шпиталю, мужа не найшла дома. Стала знов за ним шукати. Один приятель обіцяв її найти його. Зговорився він з мужом і умовився з ним, що стрінеться зі женою у одних знакомих. Він прийшов, і обоє вийшли на вулицю, щоби поговрити без свідків. Тут муж заявив жені, що він її більше не хоче і що вона буде мусіти сама дбати за себе і малого хлопчину. Він мав сказати, що більше їх і знати не схоче. Се так огнівило жінку, що вона виняла револьвер, котрий самий муж забув дома, коли покидав жінку, і забила його на місци.

БАНДИТИЗМ.

В лісі під Жовквою напали бандити на брата тамошного лісничого і тяжко його поранили. На дім Фалінського в Топорові напали бандити, надіючися знайти у нього долярі. Коли він заявив, що долярів не має, вони застрілили його і втікли.

ЛІПШЕ ПІЗНО ЯК НІКОЛИ

Публична бібліотека в Ню Рошел коло Ню Йорку дістала оногді лист від одної женщини, а в ньому чек на 20 долярів та лист, в котрім вона просить бібліотеку о дозвіл купити бібліотеці книжок за сю суму. В той спосіб хоче вона відвдячитися бібліотеці за те, що вона позичила в ній книжку ще в 1861. р. себто 61 літ тому, і не віддала її через недбальство.

ЗРІСТ НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ.

Послідна народна перепись виказала в цілій Канаді 8,769.-489 душ населення, яке, значить, за послідне десятиліття 1910-1920 збільшилося о 1,600.-000 голов або-ж 21 роцент. Інтересно, що процентово майже точно такий самий зріст населення виказують инші британські домінії: Австралія, Нова Зеландія і Південна Африка. В самій Канаді найбільш людности прибуло в степових (західних) провінціях, особливо в Алберті і Сескечевані. Саскечеван має тепер 761.390 мешканців, Манітоба 613.008, Алберта 581.995, Бритиш Коломбія 523.363. Війна коштувала життя близько сто тисяч Канадийців; 56.680 канадійських вояків було вбитих в бою, яких 40.000 померло з ран або хоріб та нещасних випадків спричинених війною.

Скрутне становище, в якому від торічного року через раптову знижку цін опинилися канадийські фармери, показує факт, що грошева вартість всего рільного збору Канади впала з 1.455 міліонів долярів в 1920-ім році на 931 міліонів в 1921-ім, не дивлючись на те, що в минулому році простору під засівами (в акрах) було більше і всякого плоду (в бушлях) зібрано в жнива теж більше. За послідних десять літ ще ні в однім році канадийські хлібороби не одержали за свої продукти так мало грошей як в минулм.

Подаесь до відома філяделфійським Братствам Товариствам і Сестрицтвам що бр. св. Володимира від. 105 У. Н. Союза, устроює Ювілейний Пікнік в пятнайцяту річницю заложення братства 4-го липня (Форт оф Джюлай) на Лувіс фармі коло Сіти Лайн.

Проситься всі організації філяделфійські щоби стримались із всякими забавами на той день.

За уряд Бр. св. Володимира:
Гр. Шагала, предс.
П. Чорний, кас.
Ст. Слободян, секр.

ЧИ ХОРИЙ МОЖЕ САМ СЕБЕ ВИЛІЧИТИ?

Чимало є таких людий, що люблять при нагоді полікарювати та порадити хорому якийсь певний лік на його хоробу. Особливо мало не кожда людина, що сама занедужала, спершу пробує вилічити сама себе і своїм власним способом. А богато людий взагалі лічиться всякими домашними ліками або сами приписують собі ріжні аптичні „патентовані" медицини.

Таке лічення гірше як ніяке. Воно може бути для самого хорого небезпечне. Думати, що хорий сам „найліпше знає, що йому бракує", і сам може себе вилічити, є велика помилка.

Для успішного лічення треба перше всего поставити діягноз хороби (пізнати яка се хороба) і лічити її причини. Пізнати хоробу і її причини може лише лікар. Сам хорий бачить та відчуває лише симптоми признаки) хороби і він лічить лише признаи хороби а не саму хоробу. Наприклад, людина терпить на біль голови, ослаблене, запір, короткий віддих і таке инше і приймає всякі ліки, щоби з того чи иншого недомагання вилічитись. А направду нічо з того не є хороба, лише все те є признаки якоїсь хороби і лише лікар може пізнати, яка се хороба спричиняє біль голови чи нестравність чи горячку чи яке инше недомагание.

Тому замість самому надаремно лічитися з тих признаків хороби, які можуть мати дуже різнородні причини, хорий повинен сейчас піти з ними до лікаря, аби той розпізнав справжну причину в тім випадку.

СЛОВА ҐЕТОГО НА ЧАСІ.

Великий Ґете пише до Екермана дня 25. лютого 1824 р. м. и. таке: „Що принесуть з собою грядучі роки, не можна взагалі предвидіти; та боюся, що не так скоро діждемося спокою. Ще не прийшов слушний час для успокоення світа; можним світа не дано, щоби не зловживано х сили, а масі, щоби в надії на повільне поліпшення долі задоволилася мірним щастям. Коли би можна удосконалити людськість, тоді можна би дійти й до щастя; а так не буде в світі рівноваги, одні будуть страждати а другі панувати. Самолюбство й заздрість — ці злі демони не згинуть, а партійна боротьба не знатие собі кінця. Найкраще булоби, колиб кождий займав в життю своє місце, до якого надається з уродження й досвіду і не перешкоджує другому в його ділі.

ЧІЧЕРІН КАЖЕ, ЩО БОЛЬШЕВИКИ ВЖЕ ПРИГОТОВИЛИ ВЕЛИКІ КОНЦЕСІЇ В РОСІЇ ДЛЯ ЗАГРАНИЧНИХ КАПІТАЛІСТІВ

РИГА, столиця Латвії, 30. марта. — Большевицькі делегати на ґенуєнську господарську конференцію, які сюди приїхали, кажуть, що успіх сеї міжнародньої конференції залежати-ме від того, оскільки великі аліянтські держави схотять уступити для поєднання і помирення з другими державами, до яких досі ставляться ворожо.

Большевицький комісар для заграничних справ і голова большевицької делеґації на ґенуєнську конференцію Юрій Чічерін заявив нині тутешним заграничним кореспондентам, що большевики не признаються до вини, як другі держави будуть непримиримі і поставлять від себе неможливі до здійснення умови.

Він сказав, що він не згодився би на се, щоби заграничні капіталісти захопили головні економічні чинники в Росії у свої руки. Длятого, говорив він, большевики не згодяться на жаден плян, який змагав би до того, щоби Росію при помочі постепенного економічного кривдження перемінено в другорядну державу на подобу Египту.

„Ми готові дати, казав він, заграничним капіталістам концесії на будову нових зелізниць, але для загальної відбудови Росії хочемо звичайного кредиту. Ми виготовили вже пляни для роздачі заграничним капіталістам концесій на ліси, копальні й управну землю на Сибірі на північному Кавказі та в північній і в південно-східній Росії".

СПРАВА ДОВІРЯ ПАРЛЯМЕНТУ ДЛЯ ЛОЙДА ДЖОРДЖА

ЛОНДОН, 30. марта. — В тутешніх політичних кругах сьогодня висловлювано сумнів, чи британський парлямент прийме в понеділок заяву довіря для прем. Лойда Джорджа.

Справа заяви довіря дотикає ґенуєнської конференції, з якої деякі британські дипльомати і політики невдоволені. Деякі невдоволені ізза того, що на неї запрошено большевиків яко правних представників Росії, а інші невдоволені тому, бо вижидають, що на ґенуєнські конференції програма нарад буде дуже обмежена.

Одначе справа виясниться щойно по понеділковій промові премієра Лойда Джарджа в палаті гормад. Коли парлямент вдоволиться його промовою, то він дістане заяву довіря і поїде до Ґенуї яко голова британської делеґації на конференцію.

МИРОВИЙ ДОГОВІР МІЖ ПІВНІЧНОЮ І ПІВДЕННОЮ ІРЛЯНДІЄЮ

ЛОНДОН, 30. марта. — Премієр Олстеру, сер Джеймс Крейґ, і голова тимчасового ірляндського правительства Майкел Коллинс підписали нині вечером мирову умову північної і південної Ірляндії, на основі якої в обох частях ірляндського острова має бути приверненний спокій і взаїмний мир та співділанне.

Правительство Великої Британії також підписало сю умову.

ҐЕНУЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ І СПРАВА НІМЕЦЬКОГО ВІДШКОДОВАННЯ ДЛЯ АЛІЯНТІВ

БЕРЛІН, 30. марта. — В тутешніх політичних кругах запевняють, що німецьке представництво на економічній конференції в Ґенуї буде домагатись розгляду і зміни аліянтських постанов про відшкодованне, якого аліянти домагаються від Німеччини.

Вправді аліянти противляться, аби сю справу видвигати на конференції, але Німці кажуть, що не так інтерес Німеччини як інтерес усьої Европи вимагає, щоб сю справу полагоджено справедливо.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ФІНАНСІСТ КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА ПОВИННА ПОДАРУВАТИ ЕВРОПЕЙСЬКИМ ДЕРЖАВАМ ВОЄННІ ДОВГИ

НЕАПОЛЬ, Італія, 30. марта. — Сюди приїхав нюйорський банкір Френк А. Вандерлип, котрий їде до Ґенуї слідити за ходом подій на міжнародній економічній конференції.

В розмові з кореспондентами він висловив такі свої погляди про міжнародню фінансову ситуацію в теперішню хвилю:

1. — Злучені Держави є потрібним чинником у всякій полагоді европейських справ.

2. — Відсутність Америки на ґенуєнській конференції є помилкою.

3. — Версайський мировий договір мусить бути наново переглянений і змінений.

4. — Злучені Держави не повинні домагатись від европейських держав звороту военних довгів (11 біліонів долярів).

5. — Довжним державам Америка повинна поручити, щоби ужили сих фондів на гуманітарні цілі в Европі.

Крайна пора кінчити Позичку Національної Оборони!

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ТОВАРИСТВА І ГРОМАДЯНИ:—

ПОДБАЙТЕ, ЩОБИ МОЖЛИВО ЯК НАЙСКОРШЕ ДОПОВНИТИ І ПЕРЕВЕРШИТИ 100,000-ну УКРАЇНСЬКУ ПОЗИЧКУ В АМЕРИЦІ!

НА СЛАВУ АМЕРИКАНСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ І НА ПОБІДУ РІДНОМУ КРАЄВИ!

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

[illegible] адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СЕЛЯНИ А БОЛЬШЕВИКИ.

Одня стаття Еми Ґольдман про московських большевиків в нюйорській ґазеті „Ворлд" виясняє нараз три важні питання: чому большевики покинули свою „комуністичну" політику і завернулися до капіталізму? Чи большевики зовсім не винуваті за страшний голод в Росії і на Україні? Які здобутки приніс большевизм для селян?

На думку Еми Ґольдман, головною причиною завороту большевиків до капіталізму була повна невдача їх комуністичної системи збирання податків від селян. Головним стовпом сеї системи була так звана „развьорстка" (по українськи, поділ або розділ). Большевики мусіли завести її, бо селяни не хотіли годувати міста. А не хотіли тому, бо за своє добро від них нічого не діставали. Міський пролетаріят під проводом комуністичних зарядчиків не давав селянам ніякого фабричного виробу. Ема Ґольдман на власні очи бачила, як московські большевики достарчали рільничих машин українським селянам в околиці Харкова. Коли їх нарешті зроблено по довгім вижиданню, то відтак шість місяців минуло, заки комісарики зібралися розділювати машини межи селян. Такі случаї викликали серед селянства переконанне, що місто та уряд їм нічого не дає за їх кроваве добро, і вони відмовлялися давати добровільно податки. Большевицький уряд післав на села карні відділи, які зі зброєю в руках почали забирати селянам збіжа і другий добуток. Карні експедиції часто нищили села до тла. Через те, що на чолі відділів стояли правильно комуністи, селяни звернулися проти самої комуністичної партії і проти її цілого комунізму. Нездібний до активного (діяльного) протесту московський мужик обмежувався пасивним бойкотом. Він перестав сіяти збіжа більше, як було потреба для його власного прожитку. Колиж настав сухий рік, то селяни не добули зі землі навіть тільки збіжа, кілько було треба для них самих. Якби не була большевицька рабункова податкова система, то селяни знад Волги моглиб хоч яко тако виживитися. Через „развьорстку" вони гинуть міліонами. Большевицький „комунізм" являється додатковою причиною того, що голод прибрав такі застрашаючі розміри, а посередно він був теж причиною завороту большевиків до капіталізму. Зі сими поясненнями Еми Ґольдман про причини російської голоднечі годяться теж працюючі в Росії урядники Американського Ратункового Комітету. В той спосіб під впливом розслідників на місци розпливається ведена з таким накладом сил і коштів пропаґанда, що мовляв за голод в Росії і на Україні відвічальна виключно посуха, та що большевицькі комісарі тут чисті, як святі.

Та є ще одна большевицька брехня, котру помагає розкрити Ема Ґольдман. Большевицькі ґазети частенько деклямують: „Говоріть собі що хочете проти большевиків, а все таки мусите їм признати, що се вони дали селянам землю." Говориться се навіть Українцям, хоч Українці добре знають, що не московський большевицький, але український проти-большевицький уряд віддав дідичівську землю селянам. У відповідь на большевицькі перехвалки Ема Ґольдман переповідає отсю поговірку, котру в Росії всі повтаряють:

Зявляється у Леніна селянська депутація просити його не збирати „развьорстки". Ленін звертається до найстаршого селянина з депутації словами:

„Ну, дедушка, ви повинні тепер бути вдоволені! Маєте землю, маєте худобу, маєте дріб! Маєте все!"

„Так, спасибі!" — відповідає селянин. — „Так, батюшка. Землиця моя, але хліб ваш. Коровиця моя, але молоко ваше. Дріб мій, але покладки ваші. Спасибі, батюшка."

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНЦІВ У ГАЛИЧИНІ З ПРИВОДУ СПИСУ НАСЕЛЕННЯ.

(Від власного кореспондента).

Як відомо, Польща **неправно** зарядила в українській Галичині спис населення. **Неправно,** бо українська Галичина не є частю Польщі, отже Польща не мала права переводити в ній спису населення.

Так само **неправно** переводила Польща спис населення в українській Галичині. Спис населення переводиться на те, щоб довідатися про **дійсний** стан. Тимчасом Польща переводила спис населення в українській Галичині на те, щоб **виказати такий стан, який Польщі потрібни.**

Дійсний стан є, що в українській Галичині живе український нарід, Українці. Тимчасом Польща зарядила, що при списі населення не вільно навіть уживати слова „український", „Українець". І за уживаннє сього слова польські власти накладали великі кари. Бо Полякам треба було, щоб вони на основі спису населення могли виказати перед міжнароднім політичним світом, що в українській Галичині населеннє не вважає себе українським.

Дійсний стан є, що українська Галичина не належить до Польщі, тільки є **окремою** державною одиницею, яка покищо знаходиться під суверенністю держав антанти. Кождий громадянин, що уродився, живе і є приналежний до української Галичини, — все одно, чи він Українець, чи Поляк, чи Німець, чи Жид, чи хто — не є громадянином Польщі, тільки громадянином сеї окремої державної одиниці, громадянином української Галичини або — коли ужити назви, яка принялася в міжнародніх актах — Східної Галичини (Galicie Orientale). Тимчасом Поляки наказали, щоби при списі населення кождий мешканець української Галичини написав, що він уважає себе громадянином Польщі. А хто написав, що він є громадянином Східної Галичини, того строго карали. Бо Полякам треба було, щоб вони на основі спису населення могли міжнародньому політичному світови виказати, що населеннє Галичини вважає себе приналежним до польської держави.

Ви вже знаєте, що польські власти переводили спис населення в українській Галичині, уживаючи **насильства.** Український нарід не хотів піддатися неправному спискови населення, зарядженому ворожою, окупаційною державою. Щоб перевести спис населення, Польща залила села української Галичини військом, яке йшло проти мирного українського населення узброєне немов на війну. А по містах йшли поліційні репресії на Українців. Але й се не помогло. Українське населеннє таки відмовлялося від участи в списі населення. Тоді польські власти помогли собі так, що перевели спис населення самовільно, значить, списові комісарі самі вписували в списові аркуші, що хотіли. Можна собі уявити, як далекий від дійсности буде такий сфальшований спис населення.

Та на сім польське насильство не скінчилося. Після переведення спису населення почалися переслідування Українців за те, що не хотіли подати себе за громадян Польщі, а подали себе за громадян Східної Галичини. Сі переслідування звернулися передовсім проти Українців на державній службі, отже урядовців адміністрації, суддів, учителів і т. д. Щоб могти переслідувати тих Українців, польські власти заняли таке становище: На державній службі в Польщі може бути тільки громадянин польської держави. Отже той Українець на державній службі, який заявив, що не є громадянином Польщі, не може бути на державній службі. **Тай почали викидати Українців з державної служби.**

Се становище польських властий супроти української Галичини очевидно не є законне. Українська Галичина не є частю Польщі, отже й урядовець в українській Галичині не потребує бути громадянином Польщі. Він має бути громадянином української Галичини. Що більше, громадянин Польщі властиво не повинен би займати ніякої урядової посади в українській Галичині, бо він є в сім краю **чужинець.**

Сі викидання Українців з державної служби прибрали в українській Галичині масовий характер. Польське правительство в Варшаві налякалося, що відомість про се може дійти до держав антанти. Тому, щоби бути критим на всякий випадок, польський президент міністрів Поніковський видав отсей обіжник (подаю текст в перекладі):

„Президент міністрів Польської Републики.

Ч. 1220.

В справі невластивого використування відомостий зібраних при списі населення.

Варшава, 31. січня 1922

Обіжник ч. 6.

До всіх пп. Міністрів і Презесів правительства в Варшаві.

Міністер внутрішних справ письмом з 18. січня 1922 ч. А. О. 3732 повідомив мене на підставі даних, одержаних від Головного Статистичного Уряду, що окремі власти й уряду **виступають з репресіями проти осіб, які при списі населення не призналися до польського громадянства,** зокрема використовують зізнання, зложені при списі населення, як підставу до заряджения дисциплінарних і карно-судових доходжень, до викинення з посад державних урядовців, до замкнення емеритальних плат, вдовичих і сиротинських пенсій і т. д. Сі репресії мали бути звернені проти державних урядовців ріжних ресортів, духовних емератів і т. д. Відноситься се також до **прокураторських властий, які заряджували карно-судові слідства проти осіб, що при списі населення заявилися як „Українці", „громадяни Східної Галичини"** і т. д.

„Звертаючи увагу на постанови закона з 21. жовтня 1919 про орґанізацію адміністраційної статистики, по думці якого заяви, зложені підчас спису, можуть бути уживані тільки до статистичних цілий і не можуть бути давані публичним властям ані приватним особам для инших цілий, а також на § 7. розпорядку Ради Міністрів з 9-го червня 1921, що ті заяви не можуть служити за підставу до накладання податків, переводження реквізиций або заряджування судових чи адміністраційних доходжень, — зазначую, що висше представлене поведеннє властий є суперечне зі згаданими правними приписами і тому недопускаєме.

„Повідомляючи про се, прошу мене повідомити, чи Пан Міністер (Презес) не видав розпорядку иншого від змісту сього письма і чи підчинені йому власти й уряди не поступали в таких випадках незгідно з висше наведеними правними постановами, а в тім випадку які зарядження тих властий дійшли до відомости Пана Міністра (Презеса).

„Президент міністрів Поніковський".

Отсей обіжник польського президента міністрів важний тим, що **він стверджує урядово факт переслідувань Українців за те, що вони при списі населення подали себе за Уккраїнців і приналежних до Східної Галичини.**

Розуміється, та заборона переслідувань, яку містить той обіжник, останеться тільки на папері. Сю заборону видав польський президент міністрів тільки на те, щоб мати чим боронитися, коли в сю справу вмішалися би держави антанти.

Польський президент міністрів добре знає, що польські власти в Галичині тої заборони не послухають, а при тім йому зовсім не залежить на тім, щоб вони її послухали. Адже в польській державі добре все те, що звертається проти Українців.

Зрештою українська преса містить щодня відомости про те, як польські власти викидають Українців з державної служби за те, що вони заявили, що не є громадянами польської держави, тільки громадянами Східної Галичини.

Прага, 10. марта, 1922.

Др. Михайло Лозинський.

К. Студинський.

БЕЗІМЕННИМ.

Умер наш жовняр на роздолі,
Від кулі він сконав —
Бажав для свого краю волі,
Та волі не діждав.

Довкола нього поле чорне,
І блудять сум, туга;
Хиба ще сум його пригорне —
А випє кров земля.

Та ясний місяць глянув з хмари
На поле те сумне,
І світла свого сіяв чари
На лицаря лице.

За матір бідну і дружину
В останнє обіймав,
І сяйво ясне, наче днину,
На скрань йому поклав.

— — — — — — — —

Гей, краю рідний та коханий,
Богато чару у тобі,
Що ті безіменні Івани
Без зойку гинуть в боротьбі!
Тобі честь, краю мій коханий,
Честь вам, безіменні Івани!

Львів, в падолисті, 1921.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СЕВРСЬКИЙ ТРАКТАТ ПРО ГРАНИЦІ.

(З 10. серпня, 1920).

I.

Останніми часами піднявся в Польщі деякий шум із-за „севрського трактату", чи радше з приводу віддання сього акту Лізі Народів задля формального зареєстровання. Заступники польського уряду і громадянства заявляли при сій нагоді, що Польща не підписала, не підпише і не признає дійсним сього трактату, тільки навпаки, підійме заходи, щоби зробити його неправним. Причина: У СЕВРСЬКОМУ АКТІ ОЗНАЧАЄТЬСЯ СХІДНА ГАЛИЧИНА ЯКО ОКРЕМА МІЖНАРОДНЬО-ПРАВНА ОДИНИЦЯ. Не входячи в питаннє, чи і як успіє польська дипльоматія не допустити до сеї реґістрації, себто уневажнити одну з мирових умов, бажаємо пояснити нашим читачам характер, зміст та історичне значінне сього трактату.

Поперед усього не можна переплутувати оспорюваного Польщею акту з мировим трактатом, заключеним ТОГОСАМОГО ДНЯ (10. VIII. 1920), у ТОМУСАМОМУ МІСЦІ, між алиянтами й її союзниками з одного боку і ТУРЕЧЧИНОЮ з другого боку, — трактатом, який досі не мав щастя бути не то зареґістрованим, а навіть ратифікованим, хоч усі інтересовані в ньому підписали його.

При тій нагоді т. зв. „ґоловні союзні і заприязнені держави" (Америка, Велика Британія, Франція, Італія й Японія) подали присутним у Севрі делеґатам ПОЛЬЩІ, РУМУНІЇ, ЮГОСЛАВІЇ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ до підпису ОКРЕМИЙ „ТРАКТАТ ПРО ГРАНИЦІ" між сими чотирма державами, на території бувшої Австро-Угорщини. Потреба такого окремого акту про границі лежала в сьому, що попередні мирові трактати, сен-жерменський із Австрією і 2-ий версайський (тріянонський) із Угорщиною, не подавали докладних границь нових і перебудованих держав (тоді чимало територіяльних питань було ще не порішених).

Та гастина севрського трактату, яка доторкає Галичини, виглядає ось як:

ТРАКТАТ ПРО ГРАНИЦІ,

підписаний у Севрі, у Франції, 10. серпня, 1920.

Зогляду на те що Американські Злучені Держави, Британська Імперія, Франція, Італія, Японія — головні союзні і заприязнені держави, Польща, Румунія, сербо-хорвато-словенська держава і чехо-словацька держава, бажають забезпечити суверенність Польщі, Румунії, сербо-хорвано-словенської держави і чехо-словацької держави над територіями, які кождій з них були признані, підписані, обмінявшися своїми повновластями і признавши їх дійсними, умовили осьякі постанови:

Арт. 1. Застерігаючи силу окремим приписам у трактатах, додаткових умовах і рішеннях, зроблених задля упорядкування отсих справ, контрактові сторони признають суверенність Польщі над територіями колишньої австро-угорської монархії, положеними на північ від ось якої лінії: Почавши з пункту... (тут означена чесько-польська межа між Одрою і Попрадом); відси, в загальному напрямі на схід-північ-схід і до пункту, на колишній границі між Галичиною і Угорщиною, положеного близко верха 487 на шляху з Чорштина у Стару Вес: — границя описана у рішенню з дати Париж, 28. липня, 1920 року; відси, у східнім напрямі; опісля у східно-південно-східнім, і до пункту, положеного біля 2 кілометри на південь від верха 1335 (верх Галич), де вона зустрічає адміністративну межу ліського повіту на заході і турчанського на сході: — колишня границя між Галичиною й Угорщиною. Се пункт спільний трох границям: Польщі, Чехо-Словаччини і Східної Галичини..

Арт. 2. Застерігаючи правосильність окремим приписам... (як арт. 1) контрактові сторони признають суверенність чехо-словацької держави над просторами, відмежованими границями передбаченими низше... (тут означені межі: 1. з Німеччиною, 2. з Австрією, 3. з Угорщиною, 4. з Румунією). 5. Із Східною Галичиною така лінія: Від пункту 1655 означеного висше, в напрямі західнім, північно-західнім і до зустрічі з адміністративною межею повітів ліського і турчанського, приблизно два кілометри на південь від пункту 1335 (верх Галич): — колишня границя між Галичиною й Угорщиною. 6. З Польщею межа описана в арт. 1. сього трактату і в арт. 83 мирового трактату заключеного з Німеччиною 28. серпня 1919. р.

Арт. 3. Застерігаючи... (як арт. 1)... суверенність Румунії над просторами відмежованими осьякими границями:... (тут означені межі: 1. з Чехословаччиною, 2. Угорщиною, 3. Югославією, 4. Болгарією, 5. Україною, не називаючи останньої). Із Східною Галичиною ось-така лінія: Від пункту спільного колишнім межам Бесарабії і Буковини на головному руслі Дністра і до пункту положеного біля 2 кілометри понизче Заліщик: — головне русло Дністра у гору; відси, в напрямі південно-західнім і до місця стрічі адміністративної галицько-буковинської границі з повітовою городенсько-снятинською межею, біля 11 кілометрів на південний схід від Городенки: — лінія, яка має бути означена на місці, переходячи верхи: 317, 312 і 239; відси у південно-західний бік і до пункту стрічі з колишньою угорсько-галицькою рганицею: — давня адміністративна межа між Галичиною і Буковиною; відси у північно-західному напрямі і до пункту 1655 у Карпатах. спільного сточища трох рік: Тиси, Вашови і Черемоша; — раніща границя між Угорщиною й Галичиною. Пункт 1655 спільний трьом межам: Румунії, Галичини і Чехословаччини.

АДРЕСА ҐЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Меморіяли і телеґрами до ґенуенської економічної конференції слід адресувати так:

ECONOMIC CONFERENCE, GENOA, ITALY.

ЛЮБКА КОЛЕССА.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Від сумної щоденної дійсности, від страшних звісток, які що-дня надходять з Галичини, Наддніпрянщини й Румунії, від „галицьких образків" та „інфамії на півночі", від усього того українського страхіття, що чорною хмарою обгортає душу й крівавим туманом застелює мозок, — приємно хоч один раз відпочити на відраднім явищі й на кілька годин перенестись у царство чистої краси, де нема ні журби, ні зітхань, а панує одна тільки ясна радість.

У те царство чистої краси та ясної, нічим не затьмареної радости перенесла нас, берлінських Українців, наша молоденька землячка Любка Колесса. Про її концерти в Берліні я свого часу вже подав до „Свободи" коротку замітку. Тою заміткою можна було-б і обмежитись, коли-б виступи панни Колесси зісталися подією внутрішно-українською. Та вийшло, що вони викликали ширший відгомін, що на них дуже жваво відгукнулася ціла берлінська **німецька** критика. Це надає виступам нашої талановитої землячки глибшого, коли хочете — навіть національно-політичного змісту. А коли так, то читачі „Свободи" певно не будуть ремствувати, коли я в ряди-годи оповім їм не про Поляків і не про большевиків, а про те, як молоденька дівчина талановитою грою на фортепяні може прославити себе й свій рідний край.

* * *

Чужому артистові в Берліні нелегко пробитися. Хоч Німеччина і збідніла, програла війну й має погану валюту, проте в музиці вона все ще панує, як панувала колись. У Німеччині все ще найкраще пишеться й найкраще виконується музика. А Берлін є столицею Німеччини, й сюди хвиля прибиває найкращих артистів з цілого світу. Инший артист заробить в Америці повну кешеню долярів, а все кінець-кінцем приїздить до бідного Берліну, щоб тут освіжити свою славу. Бо слава для артиста — все одно, що роса для квітів. А славу може дати тільки Берлін.

Можна отже собі уявити, як тут трудно пробити собі дорогу молодій, невідомій силі. Щовечора відбувається по кілька десятків концертів і вистав, так що бідолашні критики ледве встигають забігти на кілька хвилин до найбільш відомих і славних артистів. А менш відомим і ще не увінчаним славою доводиться грати й співати цілими роками, поки який-небудь милосердний критик змилується над ними й напише про них у ґазеті. Инші вже й не чекають, щоб їх похвалили. Хоч би злаяв хто — аби написав! Але й цього вони ніяк не дочекаються.

А наша мила білява панночка приїхала, заграла — й перемогла! Правда, перед її концертом тутешнє українське посольство (У. Н. Р.) розіслало по ґазетах витяги з рецензій віденських та празьких ґазет про концерти Любки Колесси, а також коротенькі повідомлення, хто вона, звідки й де вчилася. Але те саме роблять і инші молоді артисти — а хто ті витяги й повідомлення читає? Рецензенти кидають їх до коша й посилають на їх концерти своїх знайомих чи навіть знайомих своїх покоївок...

На першім концерті Любки Колесси публики було небогато, заля була маленька, фортепян поганий. Але в тій грі було стільки сили й краси, що берлінські критики мусіли-б бути ослами або глухими, щоб промовчати цей виступ. І вони його не промовчали, а понаписували стільки компліментів, що инші артисти могли тільки задрити.

Найбільші тутешні ґазети — „Фосіше Цайтунґ" і „Берлінер Таґеблят" — устами своїх найсуворійших і найстрашнійших музичних критиків зложили до ніг нашої землячки ентузіястичні заяви свого щирого захоплення й глибокого подиву. Критик першої з названих ґазет написав:

„Любка Колесса — так зветься досі цілком тут невідома молода пяністка, яка своїм першим виступом зробила незвичайне вражіннє. Первісно-дужий пяністичний хист великого обсягу, проміньочий глибоко-музичним єством і природним вогнем, проте опанований, а до того технічна умілість цілком надзвичайного роду".

А рецензент „Берлінер Таґеблят" написав:

„Таку пяністку, як молода Любка Колесса, треба подвійно вітати. Пяністичний талант першої ранґи! Чогось подібного фортепян Швехтена напевне ще не зазнав. Він стогнав і крехтів під цими руками, керованими найімпульсивнійшою енерґією. Це майже йшло понад його сили; але він мусів і співати, наскільки це для нього можливо, ніжним і пестливим тоном. Так ми почули ґеніяльно збудований майстерний твір — Лістову сонату в H-moll. Так ясно диспоновано, так повно сили й з такою мрійною мелодійністю, як ми вже давно не чули від такої молоденької інтерпретантки. Коли не помиляємося, то перед цею молодою Богемкою (?) відкривається блискуча будучність"...

Що критик назвав нашу землячку Богемкою, це найкраще показує, як мало ті пани читають те, що їм надсилається перед концертом. Критик „Фос. Цайтунґ" написав про панну Любку, що „вона прибула з українського кутка Семигородщини (!). Та коли рецензенти цих двох найбільших берлінських ґазет уразили наше національне почуття, неточно означивши національність нашої землячки, то тимціннійшою є для нас чисто-музична сторона їх рецензій. Не читавши того, що їм прислали, не бувши отже підготовленими, вони оцінили гру артистки тільки на підставі своїх безпосередних вражінь. І як оцінили! Инший артист оддав би пять років життя, щоб прочитати собі таку хвалу в обох найбільш поширених німецьких ґазетах.

Слідуючою по значінню берлінською ґазетою є „Дейтше Альґемайне Цайтунґ" — орґан „некоронованого короля Німеччини" Стінеса. Тут рецензія була така сама прихильна, й притім вже без помилки що до національности:

„Українка Любка Колесса на своїм фортепяновім вечорі показала, що вона належить до покликаних, може навіть до вибраних... Любку Колессу тут не забудуть".

Орґан католицької партії „Ґерманія" відгукнувся аж після другого концерту, бо очевидно прогавив перший, зате відгукнувся знаменито:

„Любка Колесса показала себе на своїм концерті незвичайно спосібною пяністкою. Технічно вона стоїть дуже високо. Я чув од панни Колесси Лістову сонату H-moll, виконання якої зробило на мене велике вражіннє. Піднесений сильним внутрішнім чуттєм, цей ґрандіозний твір був оживлений покоряючою ритмічною силою; велика лінія, властива тільки правдивим артисткам, проходила через цілу прекрасну інтерпретацію. Панна Колесса без сумніву велика артистка".

З менших ґазет наведу тільки коротші витяги, бо тут не стало-б місця, щоб цілком їх переказати.

„Українці прислали до нас расову, зовсім ще молоденьку пяністку Любку Колессу, яка своїм стильним і тонко-розробленим виконаннєм здобула собі симпатії публики". („Ді Цайт").

„Визначним пяністичним талантом дивуючої скороспілости є Українка Любка Колесса... Браво й до побачення!" („Національ-Цайтунґ").

„Чарівна поява на подіюмі: приємне вражіннє робить невишукана, ясна й стисла манера цеї шляхотно-бравої гри з її сяючою певністю та милим тоном... До побачення!" („Теґліхе Рундшав").

„Чудо прирожденної музичности раз-у-раз ощасливлює нас знову. Це чудо втілює в собі молода Українка Любка Колесса. Вона означає бурю. Але ту бурю обуздано школою... Малі свавільности зникнуть, а велика артистка зістанеться". („Б. Ц. а. Міттаг").

„Пяністкою, якій можна пророкувати дуже велику будучність, є Українка Любка Колесса. Крім техніки, яка містить у собі в майже ошеломляючій мірі перлинну біглість, напоєний чуттям співучий тон і мужеську силу, виявляє ще ціла її гра особливо емінентну спосібність відтворювання... Це був вечір, який далеко, дуже далеко виходить поза рамці бізлічи берлінських фортепянових вечорів". („Берлінер Бірзенцайтунґ").

„Україна прислала нам біляву, расову дівчину — Любку Колессу. З силою опанувала вона інструмент, певно в технічних вимогах і захоплююча в музичнім витолковуванні... Це не гра після шабльону, а цілком індивідуальна творчість". („Фольксцайтунґ").

Так палко, ентузіястично й однодушно відгукнулась на виступ нашої білявої чарівниці загальна німецька преса. Перед цею повінню щирого ентузіязму не встояли й строгі музичні бонзи, що позасідали в фаховій музичній пресі. В часописи „Signale fuer die musikalische Welt" було написано:

„Артисткою високої ранґи є віденська пяністка Любка Колесса. Технічну сторону вона опановує з такою певністю, що цілком може віддаватись духовій стороні".

Найкращу рецензію дав поважний фаховий тижневик „Allgemeine Musikzeitung", і цею рецензією я закінчу цитованнє голосів преси:

„В особі пяністки Любки Колесси з Відня ми познайомилися з незвичайним талантом... В її грі панує та „велика лінія", якої не дасть ніяка школа й якою визначаються тільки покликані. Повному сили атакуючому темпераментові приходить на поміч мужеська сила удару, але також у ліричнім, ніжнім спосібність її не зраджує. Я вірю, що імя Любки Колесси коли-небудь належати-ме до дуже відомих".

* * *

Подумайте тільки, про кого це все пишеться: про 19-літню дівчину, яка ледве зіскочила зі шкільної лавки! І де пишеться: в Берліні, де кождого дня можна почути найбільших і найславнійших, де рецензенти вже всіх і все переслухали й, здавалося-б, нічим їх здивувати не можна!

Та найбільшою для нас потіхою й найбільшим вдоволеннем для нашого національного почуття є те, що таку блискучу перемогу отримала наша землячка, донька нашого народу. У всіх устах імя Любки Колесси звязується з іменем України. Будьмо-ж вдячні батькам, що викохали таку доньку, й нашій молодій білявій чарівниці за її прегарну гру, яка не тільки тішить слухача, але й причиняється до поширення нашої національної слави.

Берлін, 10. березня.

Радянин.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЖОВТІ ВОДИ, ЗБАРАЖ І ЗБОРІВ.

(Докінченне)

Збараж.

На Чорнім Шляху Хмельницький сполучився з ханом, і обидва величезні війська посунулися кількома шляхами на північ та захід за Случ річку. Козаків було сто тисяч, а орди ще більше того. Йшов тут і Богун на чолі Винницького полку. Позад війська довгими гадюками тяглися обози з харчами та військовим знарядом, а по-над військом темними хмарами крутилися чорні крюки, чуючи собі велику здобич.

Поляки не спромоглися ще зібрати стільки війська і через те не насміли стати проти спільників в чистому полі, а довідавшися, що ворожа сила наближається, почали окопуватися під Збаражем. Місце їм добре до того сприяло, бо з одного боку їх захищав міцний замок, а з другого боку і ззаду були великі ставки.

Оглянувши ворожий табор і побачивши, що біля ставків Поляки не вспіли поробити окопів, гетьман вирядив Бурляя з його полком добувати Ляхів з того боку.

Бурляй, той самий старий Запорожець, що торік їздив з Хмельницьким в Крим, був тепер Галицьким полковником. Не первина була цьому славному звитяжцеві водити козаків у бій. Знали його вже добре й польські землі, і татарські степи, і Чорне море, й турецькі міста. Не вперше й смерть зазирала Бурляєві в очі... Все тіло цього козацького лицаря було вже порубане, немов помережане, ворожими шаблями й списами.

Впорядкував Бурляй своїх Гадячан до бою, виїхав наперед полку, перехрестився на схід сонця і промовив:

— Раз мати на світ породила, раз і вмирати!

І махнув перначем...

Збилася поміж ставками курява і вихром полетіли козаки на ворожий табор. Вдарили вони на угорське піше військо, що було у наймаху у Поляків і обороняло табор з цього боку. Не витримали польські наймити козацького наскоку і кинулися тікати до обозу, під захист возів.

Враз укрилося поле угорським трупом. Козаки рубали втікачів шаблями, кололи списами, били келепами й давили кіньми... І богато, богато полягло тут чужосторонніх наймитів, що за гроші прийшли нищити чужу волю.

Загнав Бурляй ворогів у самий табор і забігши поміж вози і там клав ворогів на обидва боки. Але тут здибався він з другими завзятим лицарем Українцем, що вже зрікся своєї української крови й своєї віри та за панські ласощі й шанобу запродався Полякам. То був Ярема Вишневецький. Він з кількома тсячами вершників ударив Гадячанам у бік.

Поміж возами збився гармідер. Козаки помішалися з ворогами і билися в розсипку один проти десятьох, а з-під возів. угорські втікачі почали бити на них з рушниць. Тяжко стало Гадячанам... Не один козак наклав тут головою за волю рідного краю. Богато дітей козацьких посиротіло в цей день. не одна й дівчина в Гадячі буде побиватись, не діждавши свого милого з походу.

Забув гетьман завчасу подати Бурляєві помочи, і притиснув Вишневецький Бурляя з рештою Гадячан до ставка, намагаючися всіх потопити.

Бачить з другого боку ставка славний Морозенко, що скочив Бурляй в тяжку пригоду і знесилюється, відбиваючися від сильнішого ворога, тай гукнув він до своїх козаків:

— Гляньте, пани брати: гинуть наші на тім боці! Вирятуймо братів!

Кинулися козаки за Морозенком поміж ставками і вдарили полкам Вишневецького в бік, але велика ворожа сила і не легко крізь неї продертись. Не шкодує життя свого славний Морозенко, щоб врятувати товариша... От він уже недалеко... аж ба ить, перебилася на двоє стара шабля, вірна подруга старого багатиря Бурляя, і оступили його вороги тісним колом. Не маючи чим оборонятися, вхопив старий полковник з за пояса пернач і бив ним ворогів по головах мов келепом.

Але недовго протягся той нерівний бій: ворожі шаблі сікли українського багатиря і по плечах і по руках... Аж ось Морозенько близько... але впав уже славний Бурляй, порубаний та постріляний, лишивши по собі на світі тільки невмірущу козацьку славу.

Розігнав Морозенко ворогів, що мов вовки збіглися до теплого трупа, підскочив до славного товариша, але той вже не дихав і, розкинувши по окровавленій траві могучі руки, дивився в блакить неба мертвими очима.

— Не віддамо, браття, тіла славного лицаря ворогам на знущання! візьмемо товариша та поховаємо з честю!

Вхопили козаки порубане тіло славного полковника і понесли до козацького табору.

Вирятував Морозенко Глухівців з-зза ставка, та вже їх було небогато.

Побачивши, яка в Яреми гостра зброя, Хмельницький, не схотів далі штурмувати Ляхів під Збаражем, щоб не вигубляти богато козаків, а почав добувати їх облогою та безхлібям.

Зборів.

Поки тяглася облога і Поляки гинули з безхліба, гетьман дістав вістку, що до Збаража наближається, на поміч Вишневецькому, сам король з кількома десятками тисяч війська і посполитим рушенням. По нараді з ханом гетьман лишив полковника Черноту з пішим поспільством додержувати облоги, а сам з Богуном, Нечаєм, Джеджалієм і з усім ліпше узброєним військом рушив разом із ханом на зустріч королеві.

Спільники вистежили польське військо біля міста Зборова, саме на перевозі через річку Стрипу. Діждавши, поки король з половиною війська перейшов двома мостами на другий бік річки, гетьман направив Богуна зтрьома полками козаків, та чималою силою Татарів на ту половину польського війська, що ще не вспіла перейти мостами за річку, а сам з ханом перейшов за річку далеко від мостів, щоб несподівано вдарити на переднє військо, де був сам король.

Засівши з козаками в лісі недалеко від перевозу, Богун чекав обідньої пори, щоб ударити на Ляхів саме під час обіду.

Понад річкою з-ранку налягав туман і Поляки нічого не знали про козаків.

Коли в обідню пору туман піднявся, Богун виліз на дерево і вся місцевість стала йому як на долоні.

Через величезні зелені луки срібною гадючкою викручувалася маленька, болотниста річка. На лузі по цім боці річки стояло, розташувавшися понад річкою, богато возів польського обозу. Вози простягалися й на самий міст, що сполучав тут обидва береги річки, і тяглися шляхом за річкою. Погоничів біля возів не було — вони повипрягали худобу і посідали обідати. Обідало й усе польське військо, розташувавшися широко по-під возами і геть по зеленому лузі невеличкими купами. Не відаючи свого судного часу, Поляки порозлягалися на запашній травиці так безпечно, неначе виїхали на полювання.

— Ой, хмільнеж буде сьогодня Ляхам пиво, що вони наварили! — звернувся Богун до полковників і, показуючи Довбні на ворожий табор, жартуючи додав:

— Чи не підождати трохи, поки дообідають? Адже нечемно паннів турбувати!

Довбня весело сміявся, нетерпляче тримаючи свого келепа, щоб скорше дати йому роботу

—А що, та починай батьку!... — сказав він, — бо як пообідають, то дужчі стануть!

Польське військо, що було тепер на очах Богуна, на половину складалося з посполитого рушення з Галичини. Посполиті були православні або уніяти, католиків з них було небогато, а проте розмовляли вони всі по польському. Це була українська шляхта з Перемишля та зі Львова, недоляшки, що так само, як і польські пани, дивилися на український люд, як на щось низше за себе, і через те не приєдналися до великого руху українського народу і не підпирали змагань галицьких повстанців- опришків.

Не вспіли Поляки й недоляшки дообідати, не вспіли чарок допитати, а вже Богун, розгорнувши козацькі полки широченною лавою, як Божа кара вдарив на них, перекидаючи вози й рубаючи всіх, не розглядаючи, чи то пан, чи простий жовнір.

Нечуваний гармідер збився в польському війську. Хто вспів скочити на коня, той намагався тікати, але тікати через міст було неможливо: там погоничі покидали вози, а перелякана худоба поперекидала їх і щільно загатила міст від краю до краю. Намагалися тікати бродом, але там знаходили собі смерть в болоті Піші метнулися поміж возами і там гинули від козацьких списів. Коронне військо намагалося було впорядкуватись, але з. його боку вискочили з ліса Татари і задавили Поляків своєю скількістю. Почалася нелюдська різанина. На півмилі вздовж річки вкрили Поляки зелені луки своїм трупом. За годину загинуло тут більше десяти тисяч польського війська, а того війська добра половина була української крови. Так невблаганна доля покарала тут синів України. що відцуралися свого народу.

Король знав, що гине його військо за річкою, але не мав змоги зарадити йому, бо скоро й його чорною хмарою обступили козаки й Татари. Проти короля перед козацькому війську вів славний Нечай. На чолі свого Брацлавського полку, наблизився він до Поляків і виїхав наперед війська:

— Щож, мосціві пани? Не потрібна вам була наша оборона від Татарів. Кривдою платили ви нам за неї... Так бийтесь же тепер з Татарами самі!

Мовчали Поляки... тільки серцем боліли, передбачаючи неминучу собі смерть.

Почалося бойовище. До вечора козаки погромили ліве вороже крило, а Татари розколи середину ворожого війська і тільки німецьке найманe піше військо захистило короля і врятувало від татарської неволі.

Упала на землю ніч і припинила те велике бойовище. Спільники по всьому полю перимогли Поляків, і завтра Україна повинна була стати вільною.

В польському таборі не спали всю ніч і робили окопи. Навіть вельможні пани, що зроду не держали в руках лопати, тепер копали землю, засукавши рукави своїх оксамітових контушів, і за ніч навколо польського війська виросли добрі окопи.

Побачивши ранком окопи, хан рішучо зрікся їх штурмувати, бо Татари ніколи не ходили в бій пішими. Доводилося козакам кінчати розпочату справу самотуж.

Козаки не вважали на те, що Татари зреклися їм допомагати. За ніч сюди надійшов Богун, і всім козакам так ясно вже світила в очі зоря їхньої волі, що полки козачі пішли на штурм мов на весілля.

Чимало славних полягло по рівчаках окопів, але не вспіло сонце стати на сніданок, як козаки були вже в середині окопів і счепилися там з ворогом у смертельній боротьбі... От уже порубали вони вози, що нагородили Ляхи собі на оборону, вже задавили молодецьким утиском німецьке військо і мються вже з королівськими сердюками... Нарешті блищать вже Богунові й Нечаєві шаблі близько самого короля...

В цю рішучу мить пролинув могучий голос Богдана Хмельницького:

— Згода, пани брати! Згода!

Побоявся гетьман гріха; щоб не вбили короля, або щоб не дістався він невірним у неволю і, піднявши свю булаву догори, припинив бойовище.

Андріян Кащенко.

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ПЛАТЯТЬ ДОХОДОВИЙ ПОДАТОК (ІНКАМ ТЕКС).

В місяци марті велика частина населення Злученох Держав була по закону обовязана платити так званий доходовий податок (інкам Текс). Платило його або ще мусить платити також богато чужинців — іміґрантів. Звичайно податок платиться в державнім податковім уряді (Коллектор оф інтернал Ревю). Одначе в деяких випадках уряд доручив „компаніям" збирати податок з тих робітників, що в них працюють. Вони й се роблять, звичайно таким способом, що якусь частину тижнево заробітку вони в робітників відіймають і задержують на податок.

По закону се може бути їх право. Одначе часто буває так, що „бос" або не знає закона або не дбає, щоб докладно облічити скільки з кого належиться, або боїться, що як за мало податку стягне, то він буде відповідати, і стягати за богато. Послідними роками було дуже богато таких випадків, що саме з робітників-чужинців, не-горожан, стягали на податок за богато та казали платити тим, від кого по закону податок не належиться. Нема сумніву, що чимало таких випадків буде траплятися й сего року і тому хто вже платив чи ще має платити, повинен прочитати собі уважно слідуюче, аби знати, чи йому з „пейди" не обривають за богато, і упімнутися за своє.

Найсамперед треба знати, що податковий закон не відріжняє горожан (ситизенів) і чужинців, не-горожан, і як де кажуть, що горожане мають платити менше а чужинці більше, то се не по закону. Закон каже лише, що мешканці (ресідентс) Злучених Держав платять менш, а не-мешканці мусять платити більше.

Далі закон, каже, що мешканець є кождий, хто „замешкав", осівся в Америці. Всі одно, ч він тут родвся чи звідки приїхав. Все одно, чи він має горожанські (стизенські) папери чи не має. Все одно, чи його родина тут з ним чи в старім краю. Все одно, чи він тут лишиться чи хоче вернутися назад, хочби й сего року. Хто раз в Америці осівся, той є мешканець аж доки не виїде. І як мешканець Злучених Держав має платити доходового податку стільки саме скільки платить американський горожанин з такими самими доходами, а не більше.

Більше платять лише ті особи, що пробувають в Злучених Державах, а не є мешканці сего краю. То є бизнесмени, що приїзджають сюди лише за ділом і полагодивши діло вертаються, або люде що приїхали сюди лише на прогульку, подивитися на Америку, і врешті робітники що приїзджають сюди з заграниці і намагаються лише на сезон на скільки місяців, звичайно від весни до осени, і в осени виїзджають назад. То все не є іміґранти, що осілись в Америці, і вони платять богато більше податку

Ріжниця є велика, Найсамперед „мешканець", коли він жонатий і жінка живе з ним в Америці або коли він голова родини, значить хоч і не жонатий, але удержує тут при собі когось з родини (вдовець з має при собі стару маму чи батька, брат, що удержує при собі малолітного брата чи сестру і т д.), платить податок щойно від того, що він за рік заробив звиш $2.500. Півтретя тисячі є вільні від податку.

Коли „мешканець" не жонатий або з жінкою розійшовся або жінка не в Америці і коли він тут нікого не удержує, тоді з його річного заробітку $1000 є вільних від податку; що вище тисячі, від того він податок платить.

Але окрім того „мешканець" — чи він жонатий чи не жонатий, чи живе з жінкою чи ні і чи він голова родини чи нікого при собі не має — має право полічити собі по $400 на кожду малолітну дитину (нисше 18 літ) і на кожду иншу людину, яку він удержує, однаково чи та людина і чи діти в старім краю чи тут.

Щойно від того, що „мешканець" заробив понад ті вільні від податку суми, він платить 4 процент податку. Всі податкові права, значить, для всіх мешканців такі самі як для аемриканських горожан.

І врешті, компанія не обовязана стягти податку з „мешканців", однаково чи вони горожане чи ні. Тільки тут є маленька ріжниця. Коли робітник не горожанин, тоді компанія має право жадати від його податку. Але на те він має право дати її заяву на письмі, що він мешканець Сполучених Держав, і одержавши таку заяву компанія не має вже права стягати податку з його заробітку чи яким инакшим способом. Тоді він, коли взагалі обовязаний платити, може зробити се в податковім уряді, де він собі сам облічує, скільки має заплатити.

Ті, що не є „мешканці", мусять платити богато більше. Вони, однаково чи жонаті, чи удержують кого, чи ні, — не мають ніяких виїмків і привілеїв, лиш від усего, що заробили поверх тисячі долярів, мусять заплатити 8 процент (не чотири) на податок. І компанії мають від урядів доручення стягати податок лиш з таких „не-мешканців".

З вище сказаного мабудь ясно, що мало не всі або таки й усі українські еміґранти, так як взагалі велика більщість европейських еміґрантів в Америці, є в розуміню податкового закона „мешканці Сполучених Держав". Одначе, як вище теж сказано, одержавши доручення, щоб з „не-мешканців" зібрати податок, „боси" часто не богато роздивлялися в законі, хто по закону мешканець а хто ні, і які взагалі права і рішали справу дуже просто: хто не „ситизен", тому з „пейди" стягали 8 процент на „текс". Таким способом робітники еміґранти виплатили на той „текс" великі гроші, яких по закону не належалося платити.

Кому й тепер таке трапиться, що йому з „пейди" стягнуть понад міру, той повинен за своє упімнутися. Колиж хто не вміє по англійськи скільки треба, щоб упімнутися та покликатися на закон, або взагалі в „шапі" чи в суботу при виплаті не має можливости упоминатися, той нехай звернеться до нище підписаної орґанізації, яка в минулих роках тисячі таких справ полагодила і яка й тепер в кождій такій справі упімнеться в компанії і в разі потреби в уряді в Вашінґтоні. Можна писати по українськи.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

ЗАХОДОМ ТОВ. УКРАЇНСЬКА ЖІНОЧА ГРОМАДА В НЮ ЙОРКУ

— відограється —

при співучасти арт. Ю. Шустакевичевої

В ТЕНЕТАХ

драму в 4-ох діях з співами і танцями, М. Д. Підвисоцького.

В НЕДІЛЮ, 2-ГО КВІТНЯ С. Р.

в УКРАЇНСЬКІМ НАР. ДОМІ,

217-19 East 6th St., New York, N. Y.

Початок точно о годині 7-ій вечер.

Перший раз ставиться сю чудову драму в Ню Йорку. Автор малює заведену любов циганки, до богатого бувшого російського офіцира, котра утрoює свою суперницю.

Весь дохід призначений на дім українських інвалідів у старому краю. Тому прийдіть всі і поможіть нам поратувати: сліпих, безногих і безруких, котрі на полі битви жертвували себе для висвободження України з ярма ляцького. 73-75

Тікети по 75 і 50 центів.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ГЛЕСТОНБОРІ, КОНН. Чвертьрічний мітинґ бр. св. Івана Хрестителя, від. 138 У. Н. Союза, в неділю, 2. цвітня о 2. годині сполудня при Геброн евеню.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Чвертьрічний мітинґ тов. Запорожська Січ, від. 206 У. Н. Союза, в неділю, 2. с. м. о год. 1.30 сполудня, в звичайній галі.

ЧЕСТЕР, ПА. Чвертьрічний мітинґ тов. Запорожська Січ, від. 388 У. Н. Союза в неділю, 2. с. м. о 1-ій годині сполудня в церковній галі при Вест Терд ул.

СЕЙР, ПА. Чвертьрічний мітинґ тов. Вільні Козаки, від. 236 У. Н. Союза, в неділю, 2. с. м. о 2. годині сполудня в церковній галі при 108 Ривер ул.

МАЙНЕРСВИЛ, ПА. Чвертьрічний мітинґ бр. св. О. Николая в неділю, 2. с. м. по богослуженню.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Мітинґ бр. Рождества Пр. Богородиці, від. 259 У. Н. С., в неділю, 2. с. м. по богослуженню в українській галі при 4950 Савт Полайна улиця.

— Чвертьрічний мітинґ тов. св. Димитрія, від. 301 У. Н. Союза, в неділю, 2. с. м. о 2. годині сполудня в церковній галі при 1950 Ірі і Робі ул.

BAYONNE, N. J.

Заходом Української Ліґи Американських Горожан в Bayonne, N. J., відбудуться збори 2. цвітня о годині 7-ій вечером в церковній гали в справі бондів Свободи. На сі збори запрашається всі товариства і братства як також всіх щирих Українців до численної участи. — КОМІТЕТ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ